

УДК 342.5+34.037

Берестова І. Е. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

ДОТРИМАННЯ ВИМОГ СТАТТІ 58 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ПОТЕРПІЛИМ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ

Висвітлено проблеми дотримання зворотної сили закону під час відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Констатовано поліваріантність застосування судами загальної юрисдикції положень частини 8 статті 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» на невизначений період у часі назад. Обґрунтовано створення цією частиною нової норми ретроактивної форми дії, що суперечить статті 58 Конституції України.

Ключові слова: моральна шкода, зворотна сила закону, норма ретроактивної форми дії, страхова виплата, роботодавець, час настання страхового випадку.

Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, є одним із видів загальнообов'язкового державного соціального страхування (ст. 4 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР) [1]. Правове регулювання цього виду страхування здійснюють, зокрема, прийнятим відповідно до цих Основ Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (Закон № 1105-XIV) [2].

Метою цієї наукової статті є доведення неконституційності поширення часу настання страхового випадку на невизначений період назад і формулювання авторських аргументів про належність Фонду соціального страхування від нещасних випадків як сторони цивільної справи до 31 грудня 2014 року включно.

Норми Закону № 1105-XIV у редакції, чинній з моменту прийняття цього Закону і до внесення змін Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23 лютого 2007 року № 717-V (Закон № 717-V) [3], передбачали, що:

- відшкодування моральної шкоди застрахованим і членам їхніх сімей є завданням страхування від нещасного випадку (абз. 4 ст. 1 Закону № 1105-XIV);

- у разі настання страхового випадку Фонд соціального страхування від нещасних випадків (Фонд) зобов'язаний у встановленому законодавством порядку своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні, грошову суму за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому (підпункт «е» п. 1 ч. 1 ст. 21 Закону № 1105-XIV);

- за наявності факту заподіяння моральної шкоди потерпілому Фонд провадить страховою виплату за моральну шкоду (ч. 3 ст. 28 Закону № 1105-XIV);

- моральну (немайнову) шкоду, заподіяну умовами виробництва, яка не спричинила втрати потерпілим професійної працездатності, відшкодовує Фонд за заявою потерпілого з викладом характеру заподіяної моральної (немайнової) шкоди та за поданням відповідного висновку медичних органів. Відшкодування здійснюють у вигляді одноразової страхової виплати незалежно від інших видів страхових виплат (ч. 3 ст. 34 Закону № 1105-XIV).

З огляду на положення ст. 21, 28, 30, 34, 35 Закону № 1105-XIV, право на отримання страхових виплат у разі настання стійкої втрати працездатності, зокрема виплати за моральну шкоду, виникло в особи з дня встановлення їй такої стійкої втрати працездатності вперше висновком Медико-соціальною експертною комісією.

Пунктом 27 ст. 77 Закону України «Про Державний бюджет України на 2006 рік» від 20 грудня 2005 року № 3235-IV [4] і п. 22 ст. 71 Закону України «Про Державний бюджет України на 2007 рік» від 19 грудня 2006 року № 489-V [5] було зупинено на 2006-й та 2007-й роки дію зазначених вище норм Закону № 1105-XIV, які передбачали здійснення Фондом страхової виплати потерпілому за моральну шкоду.

Законом № 717-V, що набрав чинності 20 березня 2007 року, до Закону № 1105-XIV унесено зміни так, що було виключено норми про здійснення Фондом страхової виплати потерпілому за завдану моральну шкоду.

Верховна Рада України 28 грудня 2014 року прийняла Закон України № 77-VIII, який набрав чинності з 1 січня 2015 року та діє в новій редакції: у Законі № 77-VIII викладено в новій редакції основні положення Закону № 1105-XIV, зокрема назву Закону № 1105-XIV змінено на таку: «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (Закон № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII) [6]. Цією редакцією Закону закладено новий підхід щодо визначення правових, фінансових та організаційних засад загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантій громадян, які працюють, щодо їхнього соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя й здоров'я.

Нині ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII встановлює, що «відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не є страховою виплатою та здійснюється *незалежно від часу настання страхового випадку* відповідно до положень Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю України».

Таким чином, буквальний зміст цієї норми засвідчує, що в чинній ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII закріплено зворотну дію в часі на *невизначений період* положення *про невизнання «відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей» страховою виплатою* та закріплення правила про виплату цієї шкоди відповідно до положень Цивільного кодексу України та Кодексу законів про працю України.

Проте з 1999 року і до 31 грудня 2005 року відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей *вважали страховою виплатою*. На 2006 рік відшкодування такої виплати було зупинено, а з 19 березня 2007 року Законом № 717-V положення про відшкодування Фондом моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей було виключено із Закону № 1105-XIV.

З 1 січня 2015 року новою редакцією Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII відбулася офіційна заміна юридичної регламентації правовідносин щодо підстав і порядку відшкодування моральної шкоди – з 1 січня 2015 року вона також не є страховою виплатою, а Фонд не є відповідним суб'єктом її виплати.

Водночас редакцією Закону № 77-VIII було змінено основні положення Закону № 1105-XIV і його назву, *однак не прийнято новий законодавчий акт*, а тому є підстави вважати, що положення ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII поширюють зворотню дію на невизначений період, зокрема й *на період наявності* «відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей» як *страхової виплати*, а саме з 1999 року до 31 грудня 2005 року.

Це положення ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII під час практичної реалізації цієї частини створює *нову норму ретроактивної форми дії* в частині закріплення *іншої особи* (роботодавця і прирівняної до нього особи), на яку покладено обов'язок відшкодувати моральну шкоду, завдану потерпілому від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей, та якою не є Фонд.

Такою особою є роботодавці як страхувальники (розділ III Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII) та інші особи, особи, які входять до платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ст. 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8 липня 2010 року № 2464-VI (з подальшими змінами) (Закон № 2464-VI) [7].

Такі нововведення призвели до того, що судова практика із цього питання була неоднотайною з 2015-го до 2017 року (наприклад, під час розгляду справ касаційними судами та Верховним Судом України (№ 6-1191цс17, № 6-1242цс17, № 6-1170цс17, № 6-1200цс17 тощо): в одних випадках суди дійшли висновку про можливість застосування положень ч. 6 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII з 1 січня 2015 року, в інших – положення цієї статті застосовували назад на невизначений період часу).

Поширення зворотної дії ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII суперечить буквальному змісту ч. 1 ст. 58 Конституції України. Адже згідно із цим положенням формується відповідальність відшкодування моральної шкоди особою, яка протягом своєї професійної діяльності як роботодавець (прирівняна до нього особа) сплачувала єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюють до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування *в обов'язковому порядку та на регулярних засадах* із метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за чинними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування (п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону № 2464-VI).

Так, ч. 1 ст. 58 Основного Закону України визначає, що *«закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи»* [8]. Зазначений конституційний постулат підтверджує стала практика Конституційного Суду України, зокрема у рішеннях: від 13 травня 1997 року № 1-зп; від 9 лютого 1999 року № 1-рп/99; від 5 квітня 2001 року № 3-рп/2001; від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012 тощо. Зокрема, Конституційний Суд України зауважував: *«...У своїх рішеннях вже висловлював позицію щодо незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів: закони та інші нормативно-правові акти поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності; дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і*

припиняється із втратою ним чинності, тобто до події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце; дія закону та іншого нормативно-правового акта не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання чинності цим законом або іншим нормативно-правовим актом» (абз. 3 п. 5 рішення № 6-рп/2012) [9–13].

Таким чином, нормативні акти діють після набрання ними чинності на майбутнє, а принцип зворотності закону й іншого нормативно-правового акта пов'язують із послабленням відповідальності.

Крім того, поширення зворотної дії ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII на невизначений період часу, зокрема й на період, коли такої відповідальності в роботодавця не було, не відповідає ч. 1 ст. 19 Основного Закону України, оскільки нині це положення Закону № 1105-XIV примушує роботодавців (і прирівняних до них осіб) робити те, що не передбачено законом, а саме ставати суб'єктом цивільної відповідальності за діяння, за які протягом 1999–2005 років не було закріплено законодавством відповідальності роботодавця. А ч. 1 ст. 19 Основного Закону України встановлює, що *«правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством»* [8].

Фонд із 1999 року й до 31 грудня 2005 року відшкодував моральну (немайнову) шкоду потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей не у вигляді відповідальності, а як здійснення функцій, покладених на нього Законом № 1105-XIV. Згідно з преамбулою Закону № 1105-XIV у первинній редакції, що діяла до 1 січня 2015 року, *«страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності»*.

Загалом можна дійти таких висновків.

Зворотна дія ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII на невизначений період не скасовує відповідальності Фонду, оскільки такої не було передбачено із самого початку виникнення правовідносин із соціального страхування та

відшкодування моральної шкоди Фондом як певної його функції у цих відносинах, а, навпаки, установлює обов'язок відшкодувати моральну шкоду суб'єктом, який уже згідно з вимогами законів № 1105-XIV та № 2464-VI виконував певні обов'язки та сплачував обов'язкові внески як оплату страхових ризиків і страхових випадків, що належать до сфери дії як Закону № 1105-XIV, так і Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII, *що суперечить ч. 1 ст. 58 Конституції України.*

Крім того, поширення цієї норми на невизначений минулий період часу та вилучення Фонду з кола суб'єктів, які мають відшкодувати завдану шкоду (на невизначений минулий період часу), обмежує права роботодавців як страхувальників та інших осіб, які є платниками єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, у зв'язку з виникненням додаткового обов'язку відшкодувати моральну (немайнову) шкоду та суперечить ч. 3 ст. 22 Основного Закону України в частині звуження обсягу їхніх прав нормою ретроактивної форми дії.

Також у разі ліквідації роботодавця й одночасного вилучення Фонду з кола суб'єктів, які мають відшкодувати завдану шкоду, зворотною дією ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII фактично скасовано право потерпілого на відшкодування йому завданої моральної шкоди, зокрема якщо її завдано з 1999-го до 2005 року, що також не відповідає ч. 2 ст. 22 Конституції України. Це засвідчує створення правової невизначеності внаслідок зворотної дії ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII на невизначений період.

Так, нову редакцію Закону № 1105-XIV згідно з принципами дії норми права в часі слід застосовувати з 1 січня 2015 року й надалі. Тобто за загальним правилом Фонд не має бути суб'єктом, який відшкодовує моральну шкоду, виключно з *моменту набрання чинності новою редакцією* Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII.

Водночас Закон № 1105-XIV залишився тим самим законодавчим актом, хоча й має нову редакцію основних положень і нову назву. Тому сполучення слів «незалежно від часу настання страхового випадку» в ч. 8 ст. 36 Закону № 1105-XIV у редакції Закону № 77-VIII допускає поширення на невизначений минулий період часу (зокрема й на період з 1999-го до 2005 року), чим втручається в сутність відносин державного соціального страхування, скасовуючи

«відшкодування моральної (немайнової) шкоди потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей» як страхову виплату, а також створює новий порядок відшкодування такої шкоди й нового суб'єкта відшкодування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 14 січ. 1998 р. № 16/98-ВР. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.

2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [Електронний ресурс] : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. – Назва з екрана.

3. Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [Електронний ресурс] : Закон України від 23 лют. 2007 р. № 717-V. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/717-16>. – Назва з екрана.

4. Про Державний бюджет України на 2006 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 20 груд. 2005 р. № 3235-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3235-15>. – Назва з екрана.

5. Про Державний бюджет України на 2007 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 19 груд. 2006 р. № 489-V. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/489-16>. – Назва з екрана.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці [Електронний ресурс] : Закон України від 28 груд. 2014 р. № 77-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/77-19>. – Назва з екрана.

7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2464-VI. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2464-17>. – Назва з екрана.

8. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.

9. Рішення Конституційного Суду України від 13 трав. 1997 р. № 1-зп про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243²¹, 243²², 243²⁵ Цивільного процесуального кодексу України (справа щодо несумісності депутатського мандата) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97>. – Назва з екрана.

10. Рішення Конституційного Суду України від 9 лют. 1999 р. № 1-рп/99 у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів)

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99>. – Назва з екрана.

11. Рішення Конституційного Суду України від 5 квіт. 2001 р. № 3-рп/2001 у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа про податки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-01>. – Назва з екрана.

12. Рішення Конституційного Суду України від 22 верес. 2005 р. № 5-рп/2005 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05>. – Назва з екрана.

13. Рішення Конституційного Суду України від 13 берез. 2012 р. № 6-рп/2012 у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-12>. – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy "Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya": vid 14 sich. 1998 r. No. 16/98-VR [The Law of Ukraine "The Fundamentals of Ukrainian Legislation on Mandatory State Social Insurance" from January 14, 1998, No. 16/98-VR]. (n.d.). [zakon0.rada.gov.ua](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy "Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya vid neshchasnoho vypadku na vyrobnytstvi ta profesiinoho zakhvoriuvannya, yaki sprychynuly vtratu pratsezdatsnosti: vid 23 veres. 1999 r. No. 1105-XIV [The Law of Ukraine On Compulsory State Social Insurance against Accident at Work and Occupational Disease, which caused Disability from September 23, 1999, No. 1105-XIV]. (n.d.). [zakon3.rada.gov.ua](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya vid neshchasnoho vypadku na vyrobnytstvi ta profesiinoho zakhvoriuvannya, yaki sprychynuly vtratu pratsezdatsnosti": vid 23 liut. 2007 r. No. 717-V [The Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine" On Compulsory State Social Insurance against Accident at Work and Occupational Disease that Caused Disability" from February 23, 2007, No. 717-V]. (n.d.). [zakon2.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/717-16). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/717-16> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy "Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2006 rik": vid 20 hrud. 2005 r. No. 3235-IV [Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2006" from December 20, 2005, No. 3235-IV]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua/go/3235-15). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/3235-15> [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy "Pro Derzhavnyi biudzhzet Ukrainy na 2007 rik": vid 19 hrud. 2006 r. No. 489-V [Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2007" from December 19, 2006, No. 489-V]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/489-16> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo reformuvannia zahalnooboviazkovooho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia ta lehalizatsii fondu oplaty pratsi": vid 28 hrud. 2014 r. No. 77-VIII [Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Reform of Mandatory State Social Insurance and Legalization of the Labor Fund" from December 28, 2014, No. 77-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/77-19> [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy "Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia": vid 8 lyp. 2010 r. No. 2464-VI [Law of Ukraine "On the collection and registration of a single contribution to the compulsory state social insurance" from July 8, 2010, No. 2464-VI]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/go/2464-17> [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia Ukrainy: vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

9. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 13 trav. 1997 r. No. 1-zp pro ofitsiine tlumachennia statei 58, 78, 79, 81 Konstytutsii Ukrainy ta statei 243²¹, 243²², 243²⁵ Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (sprava shchodo nesumisnosti deputatskoho mandata) [The decision of the Constitutional Court of Ukraine of May 13, 1997 No. 1-zp on the official interpretation of Articles 58, 78, 79, 81 of the Constitution of Ukraine and Articles 243²¹, 243²², 243²⁵ of the Civil Procedural Code of Ukraine (case concerning the incompatibility of the deputy mandate)]. (n.d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97> [in Ukrainian].

10. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 9 liut. 1999 r. No. 1-rp/99 u spravi za konstytutsiinym zvernenniam Natsionalnoho banku Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhennia chastyny pershoi statii 58 Konstytutsii Ukrainy (sprava pro zvorotnu diiu v chasi zakoniv ta inshykh normatyvno-pravovykh aktiv) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine of February 9, 1999 No. 1-rp / 99 in the case of the constitutional petition of the National Bank of Ukraine regarding the official interpretation of the provision of part one of Article 58 of the Constitution of Ukraine (the case concerning the reciprocal effect in time of laws and other normative legal acts)]. (n.d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99> [in Ukrainian].

11. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 5 kvit. 2001 r. No. 3-rp/2001 u spravi za konstytutsiinym podanniam Prezydenta Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsinosti) Zakonu Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy" (sprava pro podatky) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine of April 5, 2001 No. 3-rp / 2001 in the case of the constitutional petition of the President of Ukraine on the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine" (case of taxes)]. (n.d.). *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-01> [in Ukrainian].

12. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 22 veres. 2005 r. No. 5-rp/2005 u spravi za konstytutsiinym podanniam 51 narodnoho deputata Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsinosti) polozhen statii 92, punktu 6

rozdilu X "Perekhidni polozhennia" Zemelnoho kodeksu Ukrainy (sprava pro postiine korystuvannia zemelnymy diliankami) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 22 September. 2005 No. 5-rp / 2005 in the case of the constitutional petition of 51 people's deputies of Ukraine regarding the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the provisions of Article 92, paragraph 6 of Section X "Transitional Provisions" of the Land Code of Ukraine (case on permanent use of land plots)]. (n.d.). *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05> [in Ukrainian].

13. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 13 berez. 2012 r. No. 6-rp/2012 u spravi za konstytutsiinym podanniam 53 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) punktu 2 chastyny pershoi statti 7, punktu 2 rozdzilu VIII "Prykintsevi ta perekhidni polozhennya" Zakonu Ukrainy "Pro zasady zapobihannia i protydii koruptsiii" [The decision of the Constitutional Court of Ukraine of 13 March. 2012 No. 6-rp / 2012 in the case of the constitutional petition of 53 people's deputies of Ukraine on the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of paragraph 2 of part one of Article 7, paragraph 2 of section VIII "Final and transitional provisions" of the Law of Ukraine "On the Principles of Prevention and Counteraction corruption"]. (n.d.). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-12> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 25.01.2018

Berestova I. – *Ph.D in Law, Associate Professor, Leading Research Fellow of the Scientific and Research Work Unit of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

Abidance by Article 58 of the Constitution of Ukraine when Considering a Civil Cases about Compensation of the Moral Injury Affected by Accidents on Production

The article is devoted to the disclosure of problems of compliance with the retroactivity of the law with the compensation of moral (non-material) harm to victims of accidents at work and occupational diseases. The polyvariance of the application by the courts of general jurisdiction of the provisions of Part 8 of Art. 36 of the Law of Ukraine «On Compulsory State Social Insurance» for an indefinite period in time is established. The creation of this part of a new norm of a retroactive form of action is being proved, which contradicts Art. 58 of the Constitution of Ukraine.

The dissemination of this norm for an indefinite period of time and the withdrawal of the Fund from among the subjects that can reimburse the damage (for an indefinite period of time) limits the rights of employers as insurers and other persons as payers of a single

contribution to the general obligatory state social insurance in connection with the emergence of an additional obligation to compensate moral (non-property) harm and contradicts part three of Art. 22 of the Fundamental Law of Ukraine in part of the restriction on The scope of their rights is the norm of a retroactive form of action.

At the same time, Law № 1105-XIV remained the same law, it received only a new edition of its main provisions and a new name. Therefore, the combination of the words «irrespective of the time of occurrence of the insured event» in part eight of Article 36 of Law № 1105-XIV in the version of Law № 77-VIII allows the distribution for an indefinite past period of time (including for the period from 1999 to 2005) essentially intervenes in the essence of relations of state social insurance, canceling «compensation of moral (non-material) harm to victims of accidents at work or occupational diseases and members of their families» as an insurance payment, and creates a new the procedure for compensation of such harm to a new subject of compensation.

Keywords: moral injury, retroactive force of law, norm of retroactive form of action, insurance payment, employer, time of occurrence of the insured event.